

7. Ishutina, O. YE. (2014) *E-portfolio zasobamy Google Apps u strukturi monitorynhu linhvometodychnoyi kompetentnosti studentiv-filolohiv* [E-portfolio by Google Apps in the structure of monitoring the linguistic and methodological competence of students of philology]. *Novitni komp'yuterni tekhnolohiyi spetsvyypusk* «Khmarni tekhnolohiyi navchannya». T. XII. 96-99.

8. Mozal'ov, V. YE. (2016) *Yakist' pidhotovky fakhivtsiv u vyshchyykh viys'kovyykh navchal'nykh zakladakh: pedahohichni umovy monitorynhu* [The quality of training in higher military educational institutions: pedagogical conditions of monitoring]. *Neperervna profesiyna osvita: teoriya i praktyka : naukovo-metodychnyy zhurnal Kyivskoho un-tu im. Borysa Hrinchenka / [holov. red. Sysoyeva S. O.]. № 1–2 (46–47). 33–38.*

9. Mozal'ov, V. YE. (2017) *Pedahohichni umovy monitorynhu yakosti pidhotovky fakhivtsiv u vyshchyykh viys'kovyykh navchal'nykh zakladakh* [Pedagogical conditions for monitoring the quality of training in higher military educational institutions]. *Dys. kandydata pedahohichnykh nauk. Kyiv. 293.*

10. Savchenko, L. O. (2014) *Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maybutnikh uchyteliv do pedahohichnoyi diahnostryky yakosti osvity* [Theoretical and methodological principles of training future teachers for pedagogical diagnosis of the quality of education]. *Dysertatsiya doktora pedahohichnykh nauk. Kryvyi Rih. 515.*

11. Sen'ovs'ka, N. L. (2020). *Profesiyna samorehulyatsiya kerivnyka zakladu zahal'noyi sered'noyi osvity* [Professional self-regulation of the

head of a general secondary education institution]. *Aktual'ni problemy upravlinnya zakladamy osvity v konteksti stratehiyi modernizatsiyi osvity haluzi: kolektyvna monohrafiya / za zahal'noyu redaktsiyeyu V. P. Kravtsya. H. M. Meshko. Ternopil' : TNPU im. V. Hnatyuk. 310.*

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ОСЕРЕДЧК Ольга Анатоліївна – кандидат історичних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, керівник Центру маркетингу та розвитку Львівського національного університету імені Івана Франка, експерт Українського культурного фонду, голова ГЕР 02 Культура і мистецтво НАЗЯВО.

Наукові інтереси: формування позитивної мотивації студентів до самомоніторингу навчальних досягнень з метою самовдосконалення.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

OSEREDCHUK Olga Anatoliyivna – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of General Pedagogy and Higher School Pedagogy, Head of the Center for Marketing and Development, Ivan Franko National University of Lviv, Expert of the Ukrainian Cultural Foundation, Chairman of GER 02 Culture and Art NAQA.

Circle of scientific interests: formation of positive motivation of students to self-monitoring of academic achievements for the purpose of self-improvement.

Стаття надійшла до редакції 25.01.2022 р.

УДК 371

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-203-114-119

ПІСНА Тетяна Миколаївна –

аспірантка Криворізького державного

педагогічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3073-5019>

e-mail: pisnatatiana@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ВИКЛАДАЧА В СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ОЗНАКИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Євроінтеграційні процеси в Україні сприяли пошуку нових ціннісних орієнтирів сучасного викладача, сьогодні, зростає роль формування його індивідуального стилю діяльності. Новітня філософія освіти в контексті Концепції Нової української школи спрямовує освітній процес на розвиток особистості, потенційних можливостей та обдарувань здобувачів освіти, забезпечення максимально сприятливих умов для її самореалізації. Індивідуальний стиль викладання надає можливість студентству усвідомити себе творчою особистістю, спрямовує діяльність на розвиток унікальної суті кожного, надає можливість розвивати себе як особистість та як професіонал, сприяє

розвитку діяльних, обдарованих, інтелектуально й духовно розвинених громадян України.

Індивідуальний стиль педагогічної діяльності, має бути головним фактором та показником професійної компетентності, метою подальшого професійного самовдосконалення, визначається в Законі України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Національній стратегії розвитку освіти на період до 2021 року (2013), документі «Спільні європейські принципи щодо вчительських компетентностей і кваліфікацій» (2005). Конкурентоспроможний фахівець вищої та професійної школи має розвивати індивідуальний стиль власної діяльності, формувати картину позитивного бачення та

необхідні професійні якості, що вимагає суспільство сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Науковцями, щодо проблем формування індивідуального стилю присвячено дослідження у галузях: педагогіка, психологія, філософія. Розглядають проблеми формування стилю викладання дослідники: рівні та корекція (Є. Клімов, В. Мерлін та ін.), типи стилів (Є. Ільїн, Р. Стернберг та ін.); стилі спілкування та управління (Н. Маслово, А. Козир та ін.); стилі виховної діяльності (С. Вершловський, Л. Яковлева та ін.); стилі педагогічного спілкування (О. Бодальов, А. Мудрик та ін.); індивідуальні стилі діяльності (Л. Макарова, А. Лібін та ін.).

І. Зязюн, педагогічний стиль, трактує як усталену систему способів та прийомів, які використовують викладач у педагогічній взаємодії. Вона залежить від особистісних якостей педагога і параметрів педагогічної ситуації. В основі стилю діяльності викладача полягає його загальне ставлення до вихованців і професійно-педагогічної діяльності в цілому. Воно може бути активно-позитивним, пасивно-позитивним, ситуативно-негативним, стійким негативним [2, с. 70].

В науково-педагогічних джерелах європейських країн (Словацької Республіки), використовується поняття викладання – навчання (vučovanie) – учня в процесі навчання, відповідно – викладацький (навчувальний, навчальний) стиль учителя, стиль викладання учителя (vučovací štýl učiteľa, štýl vučovania, štýl výuky) [14, с. 83], а також відповідно учня – «стиль учіння (навчання)» (štýl učení, učebni štýl). У дидактиці І. Turek зазначено, що поняття «викладацький стиль» можна розглянути у широкому та вузькому значенні. У першому випадку (широкому значенні) – це спосіб викладання /навчання, який використовує вчитель, тобто, як він викладає/навчує. У другому (вузькому значенні) – це система методів навчання, які вчитель використовує. Стиль викладання є комплексною особистісною характеристикою учителя [13, с. 19].

Мета статті. Розкриття сутності індивідуального стилю викладача у сфері професійної освіти, її ознаки, визначення педагогічних умов ефективного його формування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «індивідуальний стиль діяльності» визначається в психологічних словниках як – індивідуально-своєрідна система особистості, обумовлена особливостями її нервової системи та особистісними характеристиками, що входять до означеної групи, побудовані на внутрішніх

умовах індивідуального стилю діяльності [9, с. 123].

Є. Рапацевич, педагогічну діяльність представляє як вид суспільно-корисної діяльності дорослих людей, що свідомо спрямована на підготовку молоді до самостійної діяльності у відповідності з економічними, політичними, моральними і естетичними цілями [10, с. 576].

Педагогічна діяльність здійснюється не тільки викладачами, батьками, суспільними, громадськими організаціями, засобами інформації тощо, але вона поділяється на професійну діяльність в напрямку формування компетентностей певної професії та загально-педагогічну, що виховує якості особистості.

Педагогічна діяльність має місце в організованих суспільством освітніх закладах (дитячих садках, школах, професійно-технічних училищах, середніх спеціальних і вищих закладах освіти). Мета виховної діяльності формування загальнолюдського ідеалу гармонійно розвиненої особистості.

О. Леонтьєв визначає діяльність так: «У більш вузькому смислі, на психічному рівні, це одиниця життя, опосередкована психічним відображенням, реальна функція якої полягає в тому, що воно орієнтує суб'єкта у предметному світі. Іншими словами, діяльність – це не реакція і не сукупність реакцій, а система, що має будову, свої внутрішні переходи і перетворення, свій розвиток» [5, с. 46]. У загальному вигляді зазначені ознаки діяльності притаманні й навчальній діяльності. Отже, діяльність це процес досягнення визначеної мети, або уміння провадити діяльність, структурувати процес навчання, підбирати необхідні методи та засоби для досягнення цілі.

Індивідуальний стиль – іманентний (властивий його внутрішній природі) прояв істотних ознак таланту, своєрідність світосприйняття певного автора, його нахилу до ірраціонального чи раціонального мислення, до міметичних принципів (принципів уподібнення), його естетичного смаку, що в сукупності формують неповторне духовне явище [11]. Індивідуальний стиль діяльності – сукупність прийомів і способів роботи, зумовлена певними властивостями особистості і сформована як засіб її пристосування до об'єктивних вимог професії [12]. Індивідуальний стиль діяльності педагога притаманний обдарованийій та творчій особистості, що сприяє вихованню творчої особистості студента. До ознак індивідуального стилю педагогічної діяльності можна віднести наступні прояви (рис. 1.1.)

Рис. 1.1. Ознаки індивідуального стилю педагогічної діяльності

Педагогічна діяльність викладача, характеризується визначеним стилем. Стиль діяльності у широкому розумінні це стійка система способів, прийомів, що виявляється в різних умовах її існування. Він обумовлюється специфікою самої діяльності, індивідуально-психологічними особливостями її суб'єкта. Індивідуальний стиль діяльності у вузькому розумінні можна визначити, як стійку систему способів, що формується у людини, яка прагне до найкращого вирішення проблеми, індивідуально-своєрідна система психологічних засобів, до яких свідомо чи стихійно вдається людина.

Для становлення професіоналізму сучасного викладача, формування індивідуального стилю, необхідним є наступні компоненти: гностичний – вивчення викладачем об'єкта діяльності (змісту, засобів, форм і методів, переваг і недоліків своєї особистості); проектний – близькі та далекі цілі навчання і виховання, стратегії та способи досягнення; комунікативний – взаємодія викладача з учнями, акцент на зв'язку комунікації з ефективністю педагогічної діяльності; рефлексивний – уміння викладача організувати діяльність студентів і власну. А.К. Марковою та А.Я. Ніконовою виділено 4 типи індивідуальних стилів, які характеризують сучасного вчителя: Емоційно-імпровізаційний. Орієнтуючись здебільшого на процес навчання, вчитель недостатньо адекватно планує свою роботу по відношенню до кінцевих результатів; для викладання відбирає найбільш цікавий матеріал, а важливий, але нецікавий залишає на самостійне вивчення. Емоційно-методичний. Орієнтуючись як на результат, так і на процес навчання, викладач адекватно планує навчально-методичний матеріал, не пропускаючи закріплення і запам'ятовування, включаючи

повторення і контроль знань, що плануються. Розумово-імпровізований. Для викладача характерні орієнтація на процес і результати навчання, адекватне планування, оперативність, поєднання інтуїтивності і рефлексії. Розумово-методичний. Орієнтуючись здебільшого на результати навчання і адекватно плануючи навчально-виховний процес, викладач виявляє консервативність у використанні засобів педагогічної діяльності [6, с. 55]. Для формування та використання індивідуального стилю педагогічної діяльності, важливим є такі компетентності педагога:

- Комунікативна, володіння технологіями спілкування (усно, письмово) у тому числі й комп'ютерного (знання основ ПК), включаючи спілкування через Інтернет;
- Інформаційна, уміння самостійно підбирати й аналізувати матеріал, інформацію, користуватися нормативно-правовими документами;
- Пізнавально-творча, уміння цілепокладання, планування, рефлексії, здатність до самовдосконалення;
- Соціально-трудова, поєднання особистих інтересів з потребами суспільства, готовність до самостійного виконання професійних дій;
- Професійна, активна життєва позиція, професійні знання й уміння
- Загальнокультурна, знання в галузі національної, загальнолюдської культури, толерантність до різних етнокультур.

Базовою компетентністю має виступати загальнокультурна компетентність, де на основі загальнолюдських цінностей викладач формує систему відносин із студентами, спрямовує педагогічну діяльність на розвиток особистості кожного. В процесі навчання, викладач розвиває себе як особистість та як професіонал, однак це можливо тільки тоді, коли викладач має досвід та знання, стійку систему способів, прийомів, що використовуються в різних умовах процесу навчання при обов'язковому використанні рефлексії.

Система успішного навчання може бути реалізована шляхом використання нових методів, педагогічних прийомів, спрямованих на активізацію пізнавальної діяльності майбутніх викладачів. В контексті гуманізації освіти для реалізації вищезазначеної проблеми, сьогодні інтерактивне навчання набуває популярності в освіті [8, с. 192]. Інтерактивне навчання спрямоване на реалізацію основних принципів гуманістичної педагогіки, над розробкою таких технологій працюють вчені, це і групові технології, колективний спосіб навчання (В. Дяченко), технології дидактичного конструювання, проектні технології (В. Гузєєв), ігрові технології

навчання (Й. Гензерг), технології індивідуалізації навчання (І. Унт, А. Границька, В. Шандриков), проблемне навчання (Г. Вернер, А. Матюшкін, М. Махмутов). Вивчення дослідницької літератури з питань підготовки майбутніх спеціалістів з використанням інтерактивного навчання дозволило визначити, що вчені по-різному підходять до його тлумачення та визначають у такий спосіб, як: від англ. *interact* – взаємодіяти, тобто перебувати у взаємодії, діяти, впливати один на одного) припускає спільне навчання (навчання у співпраці): студенти та викладач є суб'єктами навчання [7, с. 87]. Інтраактивний освітній процес організований у такий спосіб, де всі, хто навчаються, є залученими до процесу пізнання, вони мають нагоду розуміти й рефлексувати з приводу того, що вони знають і думають, діяльність у процесі пізнання, засвоєння навчального матеріалу означає, «розкрити власне Я», кожний робить свій індивідуальний внесок, відбувається обмін знаннями, ідеями, способами діяльності

Другою педагогічною умовою є підвищення питомої ваги засобів інформаційних технологій у самостійній роботі викладачів. Закон України «Про вищу освіту» передбачає формування у здобувачів вищої освіти уміння самостійно, свідомо і відповідально вчитися, а також створення в закладах освіти необхідних умов для формування у студентів дослідницьких умінь, виховання особистості, здатної до саморозвитку як під час навчання у вищій школі, так і в подальшій професійній діяльності [1]. Відповідно до Закону, під час навчання майбутні викладачі здійснюють різні види навчальної роботи, як: слухання лекцій, участь у семінарських заняттях, виконання практичних і лабораторних робіт, індивідуальних і самостійних завдань, практики, підготовка курсових, кваліфікаційних і дипломних робіт та ін. Кожний із зазначених видів робіт потребує від майбутніх учителів продуктивної самостійної праці. Самостійну роботу дослідники визначають, як специфічний вид навчальної діяльності, головною метою якого виступає формування самостійності суб'єкта навчання (В. Козаков); засіб навчання, який у кожній конкретній ситуації засвоєння відповідає конкретній дидактичній меті і завданню, формує у студента на кожному етапі його пізнання необхідний обсяг і рівень знань, навичок та вмінь, виробляє психологічну настанову на самостійне систематичне їх поповнення, вмінь орієнтуватися в інформаційному потоці (П. Підкасистий). Отже, самостійна робота формує систему умінь саморегуляції, рефлексивні вмінь,

стиль самоактуалізації, а також спрямовує особистість на саморозвиток.

Наступною педагогічною умовою є використання у системі навчання тренінгів, використання тренінгу. В науковій літературі поняття «тренінг» (від. англ. – *train, training*) – це навчання, виховання, тренування. Це група активних методів, що спрямовані на розвиток здібностей до навчання та оволодіння будь-яким видом діяльності (за Ю. Смеляновим). Тренінг розглядається як технологія навчання в загальному вигляді виконує такі функції: діагностичну (виявлення зон розвитку або корекції); навчальну (передача нового досвіду, чи то знання, уміння і навички, чи то форми поведінки і установки); командоутворення (спільне навчання, люди, як правило, спонтанно починають відчувати себе більш згуртованими); психотерапевтичну (ефектом групової динаміки, дій тренера і самої тренінгової ситуації) [3, с. 185]. Перевагами тренінгових занять є: формування «командного рішення», «командного духу», тренінгова група виступає соціальним середовищем самореалізації студентів, самопрезентації, груповий тренінг дає можливість кожному одержати зворотній зв'язок від студентів – колег з такими ж проблемами, які розуміють його почуття й переживання. Під час проведення тренінгу кожен може представити себе на місці іншого, «зіграти» роль для кращого розуміння іншого й самого себе, для знайомства з новими, більш ефективними способами поведінки і спілкування; груповий досвід протидіє відчуженню, допомагає розв'язувати міжособистісні проблеми [3, с. 120]. Проводячи експериментальні дослідження проблеми формування індивідуального стилю викладача, протягом експериментального дослідження (констатувальний етап), передбачалося дослідити рівень знань студентів шляхом перевірки компонентів: мотиваційний, комунікативний, емоційно-вольовий, сприймання. Для вирішення проблеми поставлені завдання: спостереження за студентами під час занять; проведення тестування до занять та після, анкетування, бесіди зі студентами. Експеримент було проведено на базі Криворізького державного університету економічних технологій та Криворізького державного педагогічного університету протягом 2020–2021 навчальних років. Було охоплено 95 студентів (5 курс – 45 студентів; 4 курс – 50 студентів). В ході проведення констатуючого експерименту були використані методи: спостереження, бесіди, тестування, вивчення та узагальнення досвіду роботи педагогів закладу вищої освіти, проведення індивідуальних робіт, статистична обробка одержаних результатів. Було виявлено,

якими методами викладачі здійснюють підготовку студентів і в якому контексті. З цією метою нами було відвідано заняття в обраних для експерименту групах. Спостереження проходило за таким планом: організаційні прийоми; методи актуалізації опорних знань; способи подачі матеріалу; спосіб перевірки сформованості, узагальнення і систематизації знань здобувачів освіти. На констатуючому етапі було визначено низький та середній рівень мотивації студентів 74% (студенти 4 курсу), 62% (студенти 5 курсу), низький рівень комунікації з викладачем, поверхневий рівень знань з навчального курсу. Відповідно даних, що було отримано, ми визначили критерії сформованості індивідуального стилю викладача (4 рівні) – високий, достатній, середній, низький (вірно і вчасно розв'язане завдання – високий рівень, розв'язане частково, але вчасно – достатній рівень, розв'язане з помилками – середній, не розв'язане завдання – низький рівень). Для вирішення проблеми формування індивідуального стилю викладача були поставлені завдання: систематичного спостереження за студентами під час занять; проведення інтерактивних занять, тестування, анкетування, бесід. Викладачу необхідним є з'ясування методів підготовки студентів під час вивчення навчального матеріалу, визначення умов необхідних для ефективного формування компетентностей відповідних курсів, визначення рівня розвитку індивідуально професійного стилю діяльності майбутніх фахівців. З метою виявлення відношення викладачів до формування та використання індивідуального стилю професійної діяльності у вищезазначених навчальних закладів, проведено анкетування (30% викладачів). Анкетування визначило, що індивідуальний стиль у викладачів має середній рівень, деякі викладачі дуже поверхнево визначають поняття «індивідуальний стиль», не достатньо володіють методикою використання індивідуального стилю професійної діяльності, не вважають за необхідне враховувати індивідуальні особливості кожного студента тощо. Результати дослідження, показали, що більшість викладачів вважають індивідуальний стиль необхідним при вивченні відповідних курсів, але не всіх, на практиці застосовують методику індивідуального стилю мало (40% викладачів), відповідно отриманих даних було зазначено, що практичне застосування індивідуального стилю на навчальних заняттях має недостатній рівень. У викладачів (60%) відсутні певні компетентності для розв'язання вищезазначеної проблеми. Проводячи формуючий етап дослідження, нами було впроваджено програми щодо формування індивідуального стилю викладача, інтерактивні заняття, різноманітні конкурси. Під час

проведення програм по розвитку індивідуального стилю викладача, більше уваги було приділено роботі з розвитку пізнавальних інтересів студентів з такого напрямку, як проблемний виклад знань, виконанню студентами самостійних завдань, використанню ділових, рольових ігор, заняття у групах тощо. Аналіз спостережень показав, що викладачі мало та не завжди вчасно використовують діалоги, метод проектів, веб-квести тощо. Виявлено, що під час інтерактивного заняття у студентів окреслилася позитивна тенденція підвищення рівня комунікативних вмінь, зацікавленість у вивченні того чи іншого навчального курсу (мотиваційно-ціннісний критерій). Після проведення програм розвитку індивідуального стилю викладача, студенти (46%) підвищили власне бачення щодо вивчення пропонованих навчальних курсів, вважаючи, що цілеспрямований освітній процес вимагає певних труднощів, вони виявили бажання працювати й далі з використанням інтерактивних засобів навчання. Отримані дані свідчать про збільшення кількості студентів, які позитивно ставляться до занять в позааудиторний час.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Формування індивідуального стилю викладача, має забезпечити успішність освітнього процесу, допомогти студенту виробити такий стиль діяльності, який найбільше відповідає його індивідуальним якостям й обраній професії. Індивідуальний стиль сприяє підвищенню рівня комунікації студентів і викладачів, досвіду групової роботи, протидіє відчуженню, допомагає у розв'язуванні міжособистісних проблем. Вивчаючи проблему формування індивідуального стилю викладача було виявлено педагогічні умови, що сприяють його формуванню: підвищення питомої ваги засобів інформаційних технологій у самостійній роботі викладачів, використання інтерактивних методик та реалізація теорії індивідуального підходу з залученням до сфери професійної діяльності. Використовуючи інтерактивні методи навчання в процесі вирішення завдань, викладач проводить заняття у тренінгових групах, що виступає соціальним середовищем самореалізації студентів, сприяє самопрезентації, груповий тренінг дає можливість кожному одержати зворотній зв'язок від студентів. Сьогодні недостатньо досліджені питання значення рефлексії в розвитку індивідуального стилю викладача, недостатньо вивчено проблему психологічного і педагогічного моніторингу формування індивідуального стилю педагогічної діяльності тощо, тому саме ці питання і плануємо розглянути в перспективи подальших пошуків.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про вищу освіту». *Освіта*. № 12-13. 2002. С. 5–12.
2. Зязюн І.А. Якісні параметри підготовки вчителя в контексті гуманітаризації освіти. *Вісник Черкаського університету*. Черкаси: ЧНУ, 2005. Вип. 74. С.70–81.
3. Завалевський Ю.І. Сучасний вчитель: вимір часу: навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. К.: Бурек, 2008. 288 с.
4. Марченко О.Г. Основи педагогічної майстерності. Харків: Вид. група «Основа», 2009. 112 с.
5. Леонтьев А.А. Педагогическое общение. М.: Знание, 1979. 46 с.
6. Маркова А. К. Психологические критерии и ступени профессионализма учи теля. *Педагогика*. 1995. № 6. С. 55–63.
7. Мельник Л.В. Формування готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Вінниця, 2010. 252 с.
8. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. Посібник / за ред. О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. К.: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
9. Психологічний словник / ред. В.І. Войтка. К.: Вища школа, 1982. 215 с.
10. Современный словарь по педагогике / сост. Е.С. Рапацевич. Минск: Современное слово, 2001. 928 с.
11. <https://onlyart.org.ua/dictionary-literary-terms/indyvidualnyj-styl>
12. <http://studentbooks.com.ua/content/view/963/76/1/2/>
13. Turek I. Didaktika / I. TuSpirek. Bratislava: Iura Edition, 2010. 598 s.
14. Maňák J. V ýukové metody. Brno: Paido, 2003. 219 s.

REFFTRENCES

1. *Lex Ucrainae "De Educatione Superiore" // Education* (2002). [Law of Ukraine "On Higher Education" // Education]. № 12-13. 5-12.
2. Zyazyun, I.A. (2005). *Qualative parametri magisterii educatio in contextu educationis humanizationis* [Qualitative parameters of teacher training in the context of humanization of education]. Cherkasy: ChNU. Bulletin of Cherkasy University. Vip. 7.
3. Zavalevsky, Yu, I. (2008). *Magister modernus: mensura temporis: manuale scholasticum et methodicum pro studentibus institutorum paedagogicorum superiorum* [Modern teacher: the measurement of time:

a textbook for students of higher pedagogical educational institutions]. K.: Burek.

4. Marchenko, O.G. (2009). *Fundamenta paedagogicae artes* [Fundamenta paedagogicae artes]. Kharkiv: Ed. Osnova group.
5. Leontiev, A.A. (1979). *Pedagogicae communicationis* [Pedagogical communication]. M.: Knowledge.
6. Markova, A.K. (1995). *Psychologica criteria et gradus professionalismi magistri* [Psychological criteria and degree of professionalism of a teacher] K.: Pedagogy.
7. Melnyk, L.V. (2010) *Institutio promptitudinis futurorum magistrorum specialium humanitariorum ad applicationem technologiaram interactivarum in processu scholastico: dis. ad scientiam. gradum Cand. ped. Scientia: speciale. 13.00.04 "Theoria ac methodi educationis vocationis". [Formation of readiness of future teachers of humanitarian specialties to application of interactive technologies in educational process: dis. for science. degree of Cand. ped. Science: special. 13.00.04 "Theory and methods of vocational education"]*. Vinnytsia.
8. Pometun, O.I. (2004). *Modern lectio. Doctrinae technologiae interactive: methodus scientifica. Manual* [Pometun OI Modern lesson. Interactive learning technologies: scientific method. Manual]. K.: ASK.
9. *Psychological Dictionary* (1982). [Psychological Dictionary]. K.: High school.
10. *Dictionarium modernum paedagogiae* (2001). [Modern dictionary of pedagogy]. Minsk: Sovremennoe slovo.
11. <https://onlyart.org.ua/dictionary-literary-terms/indyvidualnyj-styl>
12. <http://studentbooks.com.ua/content/view/963/76/1/2/>
13. Turek, I. (2010). *Didaktika*. Bratislava: Iura Edition.
14. Maňák, J. (2003). *Scientific methods*. Brno: Paido.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПІСНА Тетяна Миколаївна – аспірантка Криворізького державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: формування індивідуального стилю педагогічної діяльності викладача.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PISNA Tatiana Nikolaevna – graduate student of Kryvyi Rih State Pedagogical University.

Research interests: formation of individual style of pedagogical activity of the teacher.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2022 р.